

RIIGI OSA TÕUARETUSTÖÖS

A. Kööp, K. Reili

Et tõuaretusel on oluline roll loomakasvatuse efektiivsuse tõstmisel, on enamik Euroopa riike vähem või rohkem toetanud tõuaretust. Iga riik on huvitatud omamaiste kaupade konkurentsivõime tõstmisest. Selleks on toetatud tõuraamatu ühistuid, jõudluskontrolli tegemist, kõrgeväärtusliku tõumaterjali levitamist alguses pulli-, kuldi- või jäärajaamade, hiljem kunstliku seemenduse kaudu.

Eestis on riik toetanud karjakontrolli tegemist. 1929...1938. aasta keskmisena olid karjakontrolli kulud aastalehma kohta umbes 50 liitrit piima, millest riigi toetus kattis poole.

ICAR-i andmetel võrdusid Eestis 1996. aastal B-tüüpi jõudluskontrolli kulud lehma kohta 60 liitri piima hinnaga, millest loomaomaniku kanda oli 80%. Soomes olid need näitajad vastavalt 144 liitrit ja 50,8% ning Saksamaal 83,8 liitrit ja 26,8...45,6%.

Ka taasiseseisvunud Eestis toetab riik tõuaretust. Alates 1993. aastast on riik eraldanud tõuaretuse toetuseks kokku üle 78 mln. krooni, mis on ligikaudu 0,3% loomakasvatuse kogutoodangust. Seda on vähe. Kuid toetusraha on võimaldanud säilitada ja edasi arendada veiste jõudluskontrolli süsteemi ning luua sigade süsteemse jõudluskontrolli. Selle raha toel on imporditud arvestataval hulgal tõumaterjali spermana, embrüotena ja elusloomadena.

Riik on huvitatud konkurentsivõimelise, efektiivse tootmise olemasolust ja selle arengust. Analüüsid aretusprogramme selgub, et ühistute poolt püstitatud aretuseesmärgid ei ole kindlustanud konkurentidega võrdset arengutempot. Mahajäämus süveneb, eriti veisekasvatases. Järelikult pole riik piisava järjekindluse ja nõudlikkusega täitnud oma rolli. Eesti riigiametnikele heidetakse ette liigset iseteadvust ja vastutustundetut tegutsemist. Riigiametnikud peavad hea seisma selle eest, et maksumaksjate raha ei läheks "tooli soojendamiseks" või "pidulikaks paigalmarsiks". Vastuolu edumeelsete ja alalhoidlike vahel on alati olnud ning on ka tulevikus. Tõuaretusinspeksioonile on antud riigi poolt ülesanne toetada progressi.

Varem või hiljem küsivad loomaomanikud: mis ma saan sellest, et olen ühistu liige, mida teeb ühistu minu jaoks? Kas teenus, mida ma ühistust saan, aitab kaasa minu majapidamise konkurentsivõime tõstmisele? Kitsastes majandusoludes küsivad loomapidajad aru iga kulutuse kohta, mida nad oma farmi tarbeks teevad. Aretusorganisatsioonid peavad olema suutelised pakkuma oma liikmetele teenust, mis toodab neile kasumit.

Arenenud riikides on aretusorganisatsioonid hakanud aru saama tegelikust olukorrast ning arendavad välja uusi projekte ja teenuseid. Praegusel ajal koonduvad aretusorganisatsioonid kaasaegsete andmebaaside ümber, mis on võimelised tootma nende liikmetele informatsiooni, mille alusel teha otsuseid. Mis on viimasel ajal selles vallas juhtunud?

Hollandis ühinesid aretusühistud, andmetöötlus, geneetiline hindamine ja seemendusjaamad eesmärgiga pakkuda farmeritele odavamalt ja kvaliteetsemat teenust. Taanis ühinesid piima- ja lihatõugu veiste ühistud, geneetiline hindamine ja nõuandeteenistus. Ei ole tähtis, milline on organisatsiooni struktuur, vaid oluline on loomapidajate raha säästmine ja efektiivsus. Vähemefektiivselt töötavad organisatsioonid võetakse üle efektiivsemalt töötavate organisatsioonide poolt.

Praegusel hetkel taotleb Tõuaretusinspeksioon tõuaretustoetust riigieelarve kaudu järgmiseks aastaks. Tõuraamatu pidamist toetatakse kõigis arenenud riikides ning nii on see ka Eestis.